

У такій спосіб відбувається збалансування наявної диспропорції в юридичних можливостях учасників досліджуваних довірчих відносин, один із яких перебуває в юридично слабкому стані. Аналогічний підхід закріплений у країнах системи загального права. Відомим є судовий прецедент у справі *Cararo Industries PLS v Dickman*.

Підставою звільнення посадової особи від відповідальності стає тільки випадок (*causa*) – обставина, яку особа не може передбачити прийняттям належних заходів професійної дбайливості, необхідних у конкретних умовах.

Ключові слова: корпоративне управління, відповідальність посадових осіб корпорації, юридична особа, органи управління, випадок в праві, відповідальність без вини.

Резюме

Коструба А.В. Юридическая ответственность должностных лиц корпорации в сфере корпоративного управления: современные тенденции.

Одним из путей устранения корпоративных конфликтов является институт ответственности должностных лиц органа корпоративного управления юридическим лицом. Автором приводится, что поскольку фидуция в сфере корпоративного управления создает повышенные риски злоупотребления правом, целесообразным является установление юридических факторов не только компенсации, но и превенции от возможных злоупотреблений должностных лиц путем исключения вины как условия их ответственности. Основанием освобождения должностного лица от ответственности становится только случай (*causa*) – обстоятельство, которое лицо не может предсказать принятием надлежащих мер профессиональной заботливости, необходимых в конкретных условиях.

Ключевые слова: корпоративное управление, ответственность должностных лиц корпорации, юридическое лицо, органы управления, случай в праве, ответственность без вины.

Summary

Anatolii Kostruba. Liability of Corporate Officials in the Field of Corporate Governance. Modern Tendencies.

One of the ways to eliminate corporate conflicts is the institution of liability of the corporate governance body officials. The author points out that since *fiducia* in the field of corporate governance increases risks of abuse of right, it is advisable to establish both the compensation for harm caused and the prevention from possible abuse of officials by excluding guilt as a condition for their responsibility. The basis for the exemption of an official from liability is only a case (*causa*), that is a circumstance the person is not able to foresee by taking appropriate measures of professional diligence required in specific conditions.

Key words: corporate governance, liability of corporate officials, legal entity, corporate governance bodies, case in law, strict (objective) liability.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.25

УДК 347.9

М.П. КУРИЛО, М.М. ШАПОВАЛ

Микола Петрович Курило, доктор юридичних наук, професор, перший проректор Сумського національного аграрного університету*

ORCID: 0000-0003-1496-134X

Микола Михайлович Шаповал, аспірант Сумського національного аграрного університету**

ORCID: 0000-0002-8253-9223

МЕТА ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Постановка проблеми. Осмислення місця і ролі підготовчого провадження при здійсненні цивільної процесуальної діяльності неможливе без формулювання питання стосовно його мети та завдань. Правильне визначення мети підготовчого провадження сприяє належному законодавчому оформленню даної стадії, чіткішому закріпленню прав і обов'язків суду й учасників судового процесу, системній побудові ЦПК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми підготовчого провадження у цивільному судочинстві зверталися Н.Л. Бондаренко-Зелінська, С.С. Бичкова, С.В. Васильєв, О.В. Гетманцев, К.В. Гусаров, І.О. Ізарова, В.В. Комаров, В.А. Кройтор, М.П. Курило, Ю.В. Навроцька, Ю.Д. Притика, Г.П. Тимченко, С.Я. Фурса та інші науковці.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в аналізі цілей підготовчого провадження в цивільному судочинстві.

© М.П. Курило, М.М. Шаповал, 2020

* *Mykola Kurylo, Dr. hab. in Law, Professor, First vice-rector of Sumy National Agrarian University*

** *Mykola Shapoval, Postgraduate student of Sumy National Agrarian University*

Виклад основного матеріалу. Не буде перебільшенням вважати, що мета підготовчого провадження перебуває в тісному взаємозв'язку та корелюється з загальними цілями цивільного судочинства. У доктринальній юридичній літературі проблема цілей цивільного процесу отримала певний розвиток. Вчені-процесуалісти акцентували свою увагу на впливу категорії «мета цивільного судочинства» на зміст стадій і основних інститутів та принципів цивільного процесуального права¹.

Вітчизняний законодавець завданням цивільного судочинства називає досягнення справедливості судового розгляду, яке повинно привести до ефективного захисту порушеного, оспорюваного або невизнаного права, чи інтересу в широкому його розумінні. Тобто в буквальному сенсі йдеться про справедливі судові провадження та процедури, процесуальну діяльність, що здійснюється судом і учасниками судового процесу не тільки для захисту суб'єктивного права, а свідчить про ефективність обраних засобів і методів такого захисту. Д.Я. Малешин, аналізуючи особливості цивільних процесуальних систем, наголошував на відмінності декларованих цілей цивільного судочинства. Це привело автора до теоретичних висновків щодо наявності об'єктивних відмінностей, які стосуються ролі суду в цивільному процесі, обсязі його активних повноважень і, у підсумку, можливості отримання істинного знання про фактичні обставини цивільної справи, а також інших сутнісних характеристик правосуддя у цивільних справах².

Очевидно, подібні відмінності викликані передусім відмінностями правових систем і, відповідно, класифікацій на такій підставі цивільних процесуальних порядків розгляду та вирішення правових спорів. Хоча зазначена проблематика тільки побічно стосується дискусійних питань підготовки справи до судового розгляду, проте вона зачіпає загальні питання здійснення сучасного цивільного судочинства. Точніше, є базисом пізнання цільових установок правосуддя у цивільних справах.

Правові системи сучасності, незважаючи на їхню різноманітність, підлягають опису. Як відомо, в результаті історичного розвитку багатьох держав склалися дві головні, проте діаметрально протилежні правові системи розгляду правових спорів.

Перша система отримала назву англо-саксонської (або система загального права), до якої належать країни з класичною змагальною моделлю цивільного судочинства. Найбільш яскравими представниками цієї системи є США та Великобританія з їхніми більш ніж віковими традиціями здійснення змагального правосуддя. Процесуалісти відзначають такі риси цивільної процесуальної системи цих країн: пасивне становище суду та активність сторін у процесі, особливо при здійсненні доказової діяльності. Інші характеристики правосуддя у цивільних справах зумовлені своєрідністю джерел права, підготовки справи до судового розгляду, широким застосуванням суду присяжних, процедур встановлення обставин у справі, у тім числі, за допомогою перехресного допиту, можливістю захисту прав невизначеного кола осіб тощо³.

Друга система розгляду правових спорів склалася в країнах Європи і набула поширення на деяких інших континентах. У назві цієї системи романо-германська або континентальна – позначився вплив римського права на процес формування європейської правової системи. Утім, цивільний процес європейських країн розвивався в дещо іншому напрямі, ніж матеріальне право, яке пережило рецепцію римського приватного права. На відміну від країн Нового Світу, де не тільки проголошувалися, а й реально забезпечувалися змагальні судові процедури, в Європі пішло шляхом створення інквізиційної моделі цивільного процесу, з превалюванням публічних інтересів і широкими слідчими повноваженнями судді⁴.

Проте було б помилковим зараз думати, що цивільні процесуальні системи розгляду правових спорів продовжують існувати в своєму первісному вигляді. Умовність будь-якого поділу вже давно апріорі визнана⁵. Англо-саксонська та романо-германська системи є одна для одної орієнтиром розвитку, втілюючи в собі й запозичуючи ті характеристики цивільного процесу, які здатні підвищити ефективність процесуальної діяльності і добитися справедливих результатів.

Наочними прикладами, що підтверджують вищезазначені тенденції, є зміни цивільного процесуального законодавства ряду провідних європейських країн, які пройшли під гаслом гармонізації судових процедур і правил. Справді, зближення цивільних процесуальних систем – це один із можливих шляхів розвитку сучасного цивільного судочинства. І якщо раніше процедури обміну змагальними паперами, розкриття доказів, перехресного допиту, проведення досудових нарад розглядалися виключно в аспекті аналізу зарубіжного досвіду здійснення цивільного судочинства, то останні кодифікації законодавства деяких країн Європи свідчать про їхнє повне сприйняття і затребуваність континентальною правовою системою. Водночас класична змагальна модель цивільного процесу модифікується за рахунок включення в неї більшої кількості активних повноважень суду як певного балансу публічних і приватних інтересів⁶.

Цивільні процесуальні системи показують різні варіанти регламентації мети цивільного судочинства. Для країн англо-саксонської правової системи важливим є пошук належної правової процедури – форми, що сприяє максимальній реалізації учасниками процесу своїх процесуальних прав і обов'язків. Очевидно, що це накладає певний відбиток і на процедури підготовки справи до судового розгляду. Не можна говорити, що для країн континентальної правової системи конструкції судових процедур не мають значення. Точніше буде сказати, що європейські цивільні процесуальні системи орієнтовані більшою мірою на результат розгляду цивільної справи – винесення законного і справедливого судового рішення, спрямованого на захист порушеного права або інтересу. Звідси і можливі відмінності в нормативних підходах до підготовчого провадження.

Для вітчизняної правової доктрини і практики проблема мети цивільного судочинства також не позбавлена підстав і практичного сенсу. Розуміння захисту права, а нерідко і його охорони як мети цивільного судочинства в цілому, було властиво цивілістичній процесуальній науці. Незважаючи на певні ідеологічні зміни

в радянський період, що торкнулися і цивільного судочинства, захист колективних прав та інтересів вбачався головною метою правосуддя у цивільних справах.

Сучасні перетворення знову висунули на перший план проблеми справедливості судового розгляду, захисту порушених, невизнаних або оскарженого прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави як мети цивільного судочинства. Так що ж первинне в ієрархії цілей цивільного судочинства – справедливі судові процедури або результат розгляду? Здається, що ці питання сьогодні мають першорядне значення. Зарубіжні дослідники ставлять питання ще ширше – новий соціальний контекст накладає вимогу істотних змін у цивільному судочинстві. Однак потрібно правильно визначити вихідну точку таких змін. У найширшому сенсі метою цивільного судочинства є вирішення індивідуальних спорів системою державних судів і реалізація соціальних цілей, функцій і стратегій⁷.

Тобто цивільне судочинство вже не тільки має орієнтуватися на задоволення індивідуальних потреб членів суспільства, а й бути здатним розв'язувати завдання соціального плану. Соціалізація цивільного процесу є однією з тенденцій його руху в останнє десятиліття. У цьому випадку можна говорити про те, що кореляція індивідуальних і соціальних інтересів – основа визначення мети цивільного судочинства.

У цих умовах актуалізується проблема адекватного відображення понятійно-категоріальним апаратом ЦПК України правових явищ. Наскільки точно можливо відобразити за допомогою категорії «захист права» цільові установки сучасного цивільного судочинства. О.В. Горецький звернув увагу на невідповідність понять «захист права» і «судовий захист» справжній сутності цих явищ. Автор наголошував: якщо уявити, що цивільний процес є діяльністю щодо захисту права, то кінцевий результат такої діяльності повинен визначатися як повна захищеність суб'єкта, чії права були порушені, оспорені або невизнані. На його думку, цивільне судочинство не завжди захищає право, маючи на увазі, що захист порушених і оспорених прав та інтересів громадян як мета правосуддя в цивільних справах може бути досягнутий лише реальним виконанням судового рішення⁸.

Справді, суд в прямому сенсі не захищає права або інтереси учасників справи. Його функція в іншому – правильно застосувати в результаті розгляду цивільної справи необхідну до спірних відносин норму права. Послідовність здійснення процесуальних дій судом веде саме до такого результату. Вчені-процесуалісти не раз підкреслювали умовність самого поняття «захист права», пояснюючи це необхідністю в процесі розгляду і вирішення справи виконання низки цивільних процесуальних обов'язків⁹. Але чи означає в даному випадку, що нам необхідно акцентувати увагу лише на одній стороні досліджуваного явища – самої судової процедури або внаслідок процесуальних дій, відображених у судовому рішенні.

Для суду і осіб, які беруть участь у справі, однаково важливими є як наявність можливості представлення своєї правової позиції, рівності умов спору і процесуальної співпраці, так і отримання сприятливого судового рішення. Шлях до справедливого судового розгляду і, відповідно, виконання судового рішення та захисту права лежить через належну судову процедуру. Тому правомірно, на наш погляд, ставити питання про необхідність гармонійного поєднання сформованих підходів до нормативного регулювання цілей цивільного судочинства.

Але ось що ще звертає на себе увагу в світлі розглянутих питань. Висловлені нами судження мають пряме відношення до охоронної функції цивільного судочинства. Водночас розширюються можливості наукового аналізу та обґрунтування того факту, що цивільному процесу властива і примирна функція. Не завжди суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин потребують повноцінного судового розгляду з винесенням судового рішення. Все частіше практика законотворчості розвинутих країн йде шляхом наділення суду чи інших осіб повноваженнями щодо сприяння сторонам у врегулюванні спору. Це один із напрямів розвитку судових примирних процедур. Тому положення щодо мети цивільного процесу може бути доповнено вказівкою на те, що в порядку цивільного судочинства здійснюється також сприяння у врегулюванні спору на умовах, досягнутих сторонами.

Вітчизняний законодавець не ставить перед собою завдання прямо визначити мету підготовчого провадження. У нинішній редакції ЦПК України йдеться про завдання підготовчого провадження, про цілі проведення якого законодавець згадує лише побічно, надаючи можливість здійснення й інших цивільних процесуальних дій, а не тільки тих, які названі в законі завданнями підготовки, з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.

Як бачимо, нічого нового остання редакція ЦПК України не привнесла. Вироблена ще за радянських часів формула підготовки цивільних справ до судового розгляду продовжує переходити з одного кодексу до іншого. І якщо для згаданого періоду становлення цивільного процесуального права це дійсно був крок вперед з огляду на повну законодавчу нерозробленість цієї стадії, то в сучасних умовах сформульовані положення повинні знайти свій подальший розвиток.

Хрестоматійними сьогодні є слова вчених-процесуалістів радянського періоду про мету підготовки цивільних справ до судового розгляду як забезпечення розгляду і вирішення справи в одному, бажано першому судовому засіданні¹⁰. Зокрема, Н.Л. Бондаренко-Зелінська у своїй дисертаційній праці пише про цілі підготовці в контексті забезпечення правильного і своєчасного розгляду і вирішення справи в порядку цивільного судочинства¹¹. Ця позиція представлена в роботах інших сучасних авторів.

С.В. Васильєв, виділяючи підготовку цивільних справ до судового розгляду як самостійну стадію цивільного процесу, говорить про умови забезпечення правильного та своєчасного вирішення справи і винес-

сення законного й обґрунтованого судового рішення. Не змінює сутнісної характеристики вказівка цього автора на умови, які забезпечують правильність і своєчасність вирішення цивільної справи¹².

Деякі дослідники, втім, намагаються в своєму науковому пошуку йти далі і пропонують підготовку справи до судового розгляду розглядати крізь призму оптимізації цивільної процесуальної форми, акцентуючи увагу на необхідності її проведення з мінімальними витратами часу і коштів¹³.

У цитованих роботах в цілому відображені сформовані підходи до розуміння мети підготовки справи до судового розгляду. При цьому автори єдині в тому, що належним чином проведена підготовка сприяє якісному розгляду і вирішення цивільної справи. Поза сумнівом, що підготовка повинна бути здійснена в строки і порядку, встановленому цивільним процесуальним законом, привести до винесення справедливого судового рішення. Чи достатньо одного судового засідання для досягнення таких цілей? Відповідь очевидна. Важко порівнювати робоче навантаження сучасних суддів і суддів, які працювали в середині ХХ ст., за часів появи в законодавстві стадії підготовки справи до судового розгляду. Тобто питання мети проведення підготовчого провадження необхідно шукати в іншій площині.

Заслуговує на увагу позиція тих авторів, які говорять про важливість оптимізації цивільного процесу. На наш погляд, на перший план виходить проблема визначення засобів і методів такої оптимізації. У найзагальнішому вигляді йдеться про врегулювання спору за участю судді або будь-яких третіх осіб, процедури оптимізації доказової діяльності сторін, вирішення інших процесуальних питань, що мають підготовчу правову природу. Тільки в цьому випадку можна говорити про позитивну оцінку запропонованого в новій редакції ЦПК України алгоритму здійснення цивільних процесуальних дій.

Крім того, така постановка питання сприятиме визначенню ефективності всіх процедур підготовки справи до судового розгляду. Коли результат процесуальних дій буде відчутний при завершенні підготовчого провадження, тоді в стадії судового розгляду правомірно говорити про правильність, своєчасність і безперешкодність вирішення цивільної справи¹⁴.

Дії, які мають підготовчу правову природу – основа підготовчого провадження. Як слушно зазначив Х.А. Джавадов, своєрідність процесуальної діяльності детермінує відміну підготовки від судового розгляду, формує її сутність і є орієнтиром у встановленні цілей. Інакше кажучи, підготовка покликана увібрати в себе ту необхідну процесуальну діяльність (спрямовану на підвищення ефективності цивільного судочинства), яка неможлива або неефективна на стадії судового розгляду¹⁵. У даному зрізі дослідження передусім мають на увазі дії, пов'язані з можливістю врегулювання спору, визначенням суб'єктного складу осіб і забезпеченням належної доказової бази у справі. Це три основні напрями, за якими має здійснюватися підготовка справи до судового розгляду.

Примирення сторін давно потребує розширеного законодавчого тлумачення. Поряд з охоронною можливе виділення примирної функції цивільного судочинства. Законодавець вперше запропонував таку модель примирення, як врегулювання спору за участю судді. Варто згадати про величезний потенціал підготовчого провадження у реалізації ідеї схиляння сторін до миру. Стаття 197 ЦПК України передбачає, що суд встановлює строк та порядок врегулювання спору за участю судді при наявності згоди сторін на його проведення. Подібний підготовчий характер, що вимагає специфічних процесуальних засобів, притаманний і процесуальній діяльності щодо визначення суб'єктного складу осіб, які беруть участь у справі, і їхніх правових позицій, вимог та заперечень. Справедливий судовий розгляд можливий тільки, якщо до нього залучені всі особи, права або інтереси яких можуть бути порушені майбутнім судовим рішенням. Ці особи повинні бути завчасно повідомлені про сутність спору, час і місце судового розгляду, а також мати достатньо часу та можливостей для підготовки до участі в судовому розгляді¹⁶.

Наповнення доказової бази у справі також має підготовчий характер. Концепція рівних процесуальних можливостей знаходить своє відображення в положеннях про здійснення сторонами доказової діяльності. Як зазначають дослідники, сутність концентрації доказового матеріалу на етапі підготовки справи до судового розгляду полягає в здійсненні дій, спрямованих на зосередженні всіх належних, допустимих та достовірних доказів у справі¹⁷.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави для висновку, що дії, пов'язані з можливістю врегулювання спору, визначенням суб'єктного складу осіб і забезпеченням належної доказової бази у справі – основні напрями, за якими має здійснюватися підготовка справи до судового розгляду.

¹ Горецький О.В. Процедури примирення в цивільному судочинстві. Київ: Логос, 2019. С. 81.

² Малешин Д.Я. Гражданская процессуальная система России: дисс. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2011. С. 168.

³ Здрок О.Н. Гражданский процесс зарубежных стран. Москва: Изд-во деловой и учебной литературы, 2005. С. 20–21; Решетникова И.В. Доказательственное право Англии и США. Екатеринбург, Изд-во УрГЮА. 1997. С. 20–28.

⁴ Баулин О.В. Бремя доказывания при разбирательстве гражданских дел. Москва: Издательский Дом «Городец», 2004. С. 107.

⁵ Решетникова И.В. Доказательственное право Англии и США. Екатеринбург, Изд-во УрГЮА. 1997. С. 36.

⁶ Бевзенко Р.С., Малешин Д.Я., Бочарова Н.С., Решетникова И.В. Сближение романо-германской и англосаксонской процессуальных систем. По материалам конференции Международной ассоциации по процессуальному праву в Торонто, 2009 г. *Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации*. 2009. № 8. С. 58–60.

⁷ Узелач А. Цели гражданского процесса. Основной доклад. *Гражданский процесс в межкультурном диалоге: Евразийский контекст: Всемирная конференция Международной ассоциации процессуального права*, 18–21 сентября 2012 г., Москва,

Россия: сб. докладов / под ред. д. ю. н. Д.Я. Малешина; Международная ассоциация процессуального права. Москва: Статут, 2012. С. 143.

⁸ Горещкий О.В. Процедури примирення в цивільному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. С. 117–118.

⁹ Дегтярев С.Л. Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 59–62.

¹⁰ Юдельсон К.С. Предварительная подготовка дела в советском гражданском процессе. Москва: Юрид. изд-во Мин. юст., 1948. С. 4–5; Логинов П.В. Предварительная подготовка гражданских дел к слушанию. Москва: Госюриздат, 1960. С. 13; Пучинский В.К. Подготовка гражданских дел к судебному разбирательству. Москва: Госюриздат, 1962. С. 4; Ковин В.Ф. Подготовка гражданских дел к судебному разбирательству: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Свердловск, 1971. С. 6.

¹¹ Бондаренко-Зелінська Н.Л. Підготовка цивільних справ до судового розгляду як стадія цивільного процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2007. С. 4.

¹² Васильев С.В. Хозяйственное судопроизводство Украины: учеб. пособ. Харьков: Эспада, 2002. С. 152.

¹³ Беков Я.Х. Подготовка дел к судебному разбирательству в гражданском судопроизводстве: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2009. С. 6.

¹⁴ Тимченко Г.П. Принципи цивільного та адміністративного судочинства в Україні: проблеми теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2012. С. 21.

¹⁵ Джавадов Х.А. Проблеми ефективності цивільного судочинства. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2018. С. 211.

¹⁶ Джавадов Х.А. Проблеми ефективності цивільного судочинства. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2018. С. 211.

¹⁷ Закирова Д.И. Подготовка гражданских дел к судебному разбирательству: дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2009. С. 77–82; Тимченко Г.П. Принципи цивільного і адміністративного судочинства в Україні: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2012. С. 187.

Резюме

Курило М.П., Шаповал М.М. Мета підготовчого провадження в цивільному судочинстві.

Стаття присвячена аналізу мети підготовчого провадження в цивільному судочинстві. Обґрунтовується, що мета підготовчого провадження знаходиться у тісному взаємозв'язку із загальною метою цивільного судочинства.

Аналізуються основні процесуальні системи розгляду правових спорів. Для країн англо-саксонської правової системи важливим є пошук належної правової процедури – форми, що сприяє максимальній реалізації учасниками процесу своїх процесуальних прав і обов'язків. Європейські цивільні процесуальні системи орієнтовані більшою мірою на результат розгляду цивільної справи – винесення законного й справедливого судового рішення, спрямованого на захист порушеного права або інтересу. Розуміння захисту права, а нерідко і його охорона як мета цивільного судочинства властиве вітчизняній цивілістичній процесуальній науці.

Зазначається, що дії, які мають підготовчу правову природу – основа підготовчого провадження. Передусім йдеться про дії, які пов'язані з можливістю урегулювання спору, визначенням суб'єктного складу осіб і забезпеченням належної доказової бази у справі.

Ключові слова: мета цивільного судочинства, завдання та мета підготовчого провадження, судові процедури, процесуальні системи розгляду правових спорів, справедливий судовий розгляд.

Резюме

Курило Н.П., Шаповал Н.М. Цель подготовительного производства в гражданском судопроизводстве.

Статья посвящена анализу цели подготовительного производства в гражданском судопроизводстве. Обосновывается, что цели подготовительного производства находятся в тесной взаимосвязи с общими целями гражданского судопроизводства.

Анализируются основные процессуальные системы рассмотрения правовых споров. Для стран англо-саксонской правовой системы важным является поиск надлежащей правовой процедуры – формы, способствующей максимальной реализации участниками процесса своих процессуальных прав и обязанностей. Европейские гражданские процессуальные системы ориентированы в большей степени на результат рассмотрения гражданского дела – вынесение законного и справедливого судебного решения, направленного на защиту нарушенного права или интереса. Понимание защиты права, а нередко и его охраны в качестве цели гражданского судопроизводства в целом было свойственно отечественной цивилистической процессуальной науке.

Отмечается, что действия, имеющие подготовительную правовую природу – основа подготовительного производства. Прежде всего, имеются в виду действия, связанные с возможностью урегулирования спора, определения субъектного состава лиц и обеспечением надлежащей доказательственной базы по делу.

Ключевые слова: цели гражданского судопроизводства, задачи и цели подготовительного производства, судебные процедуры, процессуальные системы рассмотрения правовых споров, справедливое судебное разбирательство.

Summary

Mykola Kurylo, Mykola Shapoval. The purposes of preparatory proceedings in civil proceedings.

The article is the analysis of the purposes of preparatory proceedings in civil proceedings. It is noted that the correct definition of the purposes of preparatory proceedings contributes to the proper legislative formalization of this stage of the civil proceedings, to the clear enshrinement of rights and obligations of the court and of the participants to the proceedings, to the systematic structuring of the Civil Procedural Code of Ukraine. It is substantiated that the purposes of the preparatory proceedings are in close relationship with the general purposes of civil proceedings.

The main procedural systems for settling legal disputes are analyzed. It is proved that Anglo-Saxon and Romano-Germanic systems serve as development benchmarks for each other, embodying and borrowing the characteristics of the civil proceedings which can increase the efficiency of procedural activities and achieve fair results. The authors emphasize that there is no longer and will not be a decisive division of the civil procedural form into exclusively adversarial or investigative. Understanding the nature of judicial procedures will probably lead to the fact that the problems of searching for the identity of the civil proceedings will come to the fore.

For domestic legal doctrine and practice, the problem of the purposes of civil proceedings is also not lacking in reason and practical meaning. Understanding the protection of law as the purpose of civil proceedings has been generally peculiar to civil procedural doctrine.

It is noted that it is necessary to focus on judicial procedure and the result of the procedural activities reflected in the judgment. The way to a fair trial and accordingly, to the judgment execution is through due judicial procedure.

It is substantiated that the conciliatory function is also inherent in civil proceedings. Increasingly, the practice of lawmaking in developed countries follows the path of empowering the court or other persons to assist the parties in resolving a dispute. Therefore, the legislative provisions on the purposes of civil proceedings should be supplemented by a statement that in civil proceedings, in the settlement of a dispute, assistance shall be provided on the conditions reached by the parties.

Actions of a preparatory legal nature are the basis for preparatory proceedings. In the context of our study, first of all, they are actions related to the possibility of settling a dispute, determining the subjects and providing an appropriate body of evidence in the case. These are three main directions in which the preparation of the case for the trial should be carried out.

Key words: purposes of civil proceedings, objectives and purposes of preparatory proceedings, judicial procedures, procedural systems for settling legal disputes, fair trial.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2020.26

УДК 349.2

Р.Я. БУТИНСЬКА

*Роксолана Ярославівна Бутинська, кандидат юридичних наук, старший викладач Львівського державного університету внутрішніх справ**

ORCID: 0000-0001-8492-2077

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Європейський Союз (далі – ЄС) – це родина демократичних європейських країн, котрі зобов’язалися одна перед одною працювати заради миру і процвітання. ЄС – не держава, створена для того, щоб замінити собою наявні держави; так само це не якась організація міжнародного співробітництва. ЄС – справді унікальне утворення, адже його держави-члени заснували спільні інституції та делегували їм певну частку свого суверенітету, аби можна було демократично, на загальноєвропейському рівні ухвалювати рішення з конкретних питань, які становлять загальний інтерес¹. Розширення співпраці держав і посилені інтегративні процеси висувають підвищені вимоги до сумісності їхніх нормативно-правових актів. Гармонізація законодавства є одним із ключових завдань, розв’язання якого сприятиме поглибленню цих інтеграційних процесів у рамках створення ЄС.

Сьогодні питання гармонізації законодавства в умовах функціонування ЄС – це тема, яку чи не найчастіше порушує юридична спільнота країн, що входять до цього союзу. Не є винятком і питання гармонізації трудового законодавства. Потужні євроінтеграційні процеси, необхідність підвищення рівня захисту прав громадян, реалії часу та стрімкість цих перетворень у суспільному житті викликають потребу в продовженні реформування національного трудового законодавства. Розроблення дієвої правової моделі реалізації права на працю та адаптації національного трудового законодавства до законодавства Європейського Союзу потребує об’єднання зусиль насамперед фахівців у галузі трудового права і права соціального забезпечення та застосування науково виважених, аргументованих підходів у цьому напрямі.

Що стосується України, то, на переконання дослідників у сфері трудового права, реалізація права на працю в умовах євроінтеграції України має сприйматися як інструмент та процес здійснення нашою державою стратегічних цілей і завдань національного, національно-економічного, громадсько-політичного та культурного розвитку, що стало невід’ємною реалією сьогодення².

Відомо, що гармонізація, або зближення, національного права розуміється як введення загальних засад правового регулювання в конкретних галузях суспільного життя при збереженні за державами більшого або меншого простору для власного правового регулювання. Гармонізація як більш м’який метод правової інтеграції протікає на основі зближення внутрішньодержавного права з якоюсь законодавчою моделлю, що дає змогу досить гнучко враховувати національні особливості. При цьому гармонізація не має на увазі однаковості трудового законодавства країн ЄС, навпаки, вона ґрунтується на зближенні законодавства цих країн.

Важливим уроком євроінтеграції є необхідність повсякчасного узгодження інтересів держав, які беруть участь у цьому процесі. Під час подолання численних криз у діяльності Співтовариства, які супроводжувались ультимативними вимогами учасників інтеграційного процесу, вироблена культура діалогу і компромісу, яка охоплює повагу і врахування інтересів усіх без винятку країн-партнерів³.

© Р.Я. Бутинська, 2020

* *Roksolana Butynska, Senior Lecturer of Lviv State University of Internal Affairs*